

AB’de Eğitim ve Öğretim Sistemi

Dr. Holger Schröder

Size Avrupa Birliği’nin eğitim politikası ve eğitim programı hakkında genel bilgi vermek istiyorum. Benim eğitimle ilgili bir geçmişim yok. Bir yıldır Avrupa Komisyonu’nun delegasyonu ile birlikte burada Ankara’da bulunuyorum ve AB’nin Türkiye’de yürüttüğü programların koordinasyonundan sorumluyum. Yani geniş bir paleti kapsıyor işim ve eğitim uzmanı değilim. Ama yine de yaşıttımda eğitimle ilgili bir geçmişten söz etmek mümkün; ben de, Bay Schüller’in de yer aldığı “DG Eğitim ve Kültür” için çok çalıştım. Size AB’nin eğitim politikasının temel noktalarını ve hedeflerini tanıtmak, daha sonra AB’nin eğitim programlarına ve konuşmamın sonunda da delegasyonun Türkiye’de halen yürüttüğü program ve projelere değinmek istiyorum.

Bugün burada, gün içinde, Lizbon Antlaşması ve bu antlaşmanın eğitim ve kültür alanındaki öneminden söz edilmiş olduğunu tahmin ediyorum. Belki biliyorsunuz, Lizbon Antlaşması’nın 2010 yılında Avrupa’yı tüm dünyada rekabet gücü çok yüksek bir bilgi toplumu yapmak gibi iddialı bir hedefi var. Lizbon Antlaşması 2000 yılında yayınlanmış bir belge. Konan sürenin yarısı doldu. Bu belgede bilgiye temel bir önem atfediliyor. Burada sözü edilen, bilginin genişletilmesi, derinleştirilmesi, etkisinin yaygınlaşması ve daha hızla değerlendirilmesi.

Bu bağlamda Avrupa Birliği’ne hangi görevler düşüyor? Önce sözleşmelerdeki temel ilkelere değinmek istiyorum. Avrupa Birliği’nin önemli sözleşmelerinde eğitimle ilgili iki madde var. 149. madde genel eğitimle ilgili, 150. madde ise mesleki eğitimle. Bu maddelerde, AB üyesi ülkeler arasındaki iş birliğini ve tek tek üye ülkelerin faaliyetlerini destekleyerek yüksek nitelikli bir eğitimin oluşmasına katkıda bulunması gerektiği yer alıyor. Şu da çok önemli: AB, üye ülkelerin derslerin içeriği ve eğitim sistemlerinin yapılandırılması konusundaki sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini titizlikle denetliyor ve üye ülkeleri kültür ve dil çeşitliliğinin sağlanması için gerekli olduğu takdirde destekliyor ve tamamlıyor.

AB şu alanlarda faaliyet gösterme yetkisine sahip: Eğitim konusunda bir Avrupa boyutu geliştirmek ve özellikle de AB üyesi ülkelerin dillerinin öğrenilmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak. İkinci bir önemli konu, öğrenen ve öğretenlerin dolaşımı ve buna bağlı olarak akademik unvanların ve öğrenim sürelerinin karşılıklı tanınması.

Üçüncü bir alan Avrupa’daki eğitim kurumlarını iş birliğine teşvik etmek.

Dördüncü konu, AB üyesi ülkelerin eğitimdeki ortak sorunlarıyla ilgili bilgi ve deneyim alışverişi ve nihayet açık öğretim. Açık öğretim ayrı bir konu olarak belirlendi.

Diğer konuların yanı sıra mesleki eğitimle ilgili konuları da içeren 150. maddede, öncelikle endüstriyel değişim süreçlerine uyum ön plana çıkıyor ve buna bağlı olarak mesleki eğitime ve yeni bir meslek eğitimine ve ikinci olarak istihdam imkanı bulabilmek amacıyla ilk öğrenilen meslekle ilgi olarak mesleki eğitimin iyileştirilmesine ve geliştirilmesine yer veriliyor.

Daha önce söylediğim gibi, dolaşımın desteklenmesi ve eğitim kurumlarının, mesleki eğitim kurumlarının daha iyi bir iş birliği içinde olması ve genel olarak bilgi ve deneyim alışverişinin sağlanması hedefleniyor.

AB, bu maddeler uyarınca eğitim politikasına genel ve mesleki eğitim alanlarında ivme kazandırdı. Burada özellikle önem verilen konu, Avrupa'ya özgü bir eğitim bölgesinin oluşturulması, bu bölgenin iç pazardaki rekabetin temelini oluşturması ve tüm yurttaşlara tüm AB ülkelerinde yaşam boyu eğitimin kapılarını açması. Yani Avrupa eğitim bölgesi ve yaşam boyu eğitim çok önemli.

Burada amacın eğitim politikaları arasında bir ahenk yaratmak olmadığını yeniden vurgulamak istiyorum. Meslek eğitimi politikalarında, eğitim, sözleşmeler uyarınca asla bir ahenk yaratma politikası anlamına gelemez. AB açık koordinasyon adı verilen bir yöntem uygulamaktadır. Bu yöntem deneyim ve bilgi alışverişine, pratikte başarılı olunmuş alanlarla ilgili bilgilerin değiş-tokuşuna ve ortak hedef ve stratejiler üzerine politik bir diyaloga ve son olarak ortak hedeflere ulaşılması ve stratejilerin gerçekleşmesi için sorumluluk almaya dayanır.

Bu yöntemin sonuçları, ortak ve sürekli bir izleme ve değerlendirme mekanizması tarafından – üye ülkelere başarı ve başarısız olunan konuları bulma ve karşılaştırma yapma olanağı veren- “Pisa”nın verim göstergeleri ve referans değerleri bazında incelenir. Bu yöntemde ulusal eğitim politikalarının bağımsızlığı bütünüyle korunur. Hiç bir üye ülkeye istemediği bir görev verilemez. Hiç kimse AB içinde eğitim ve mesleki eğitim alanlarında üye ülkelerin yetkilerini kısıtlamak, bu yetkilerin ülke içinde dağılımına karışmak ya da sorgulamak niyetinde değildir.

Konsey 2001 yılının ilkbaharında genel ve mesleki eğitim sistemlerinin gelecekteki somut hedefleri üzerine bir rapor sunmuş ve bu bağlamda 2001 yılı için üç stratejik hedef belirlemiştir. Birinci hedef, Avrupa'da genel ve mesleki eğitimde kalitenin artırılması, ikinci hedef, yaşamın her döneminde genel ve mesleki eğitim almanın kolaylaştırılması ve üçüncü hedef de Avrupa yurttaşlarını gelecekte aşılması gereken zorluklara hazırlamak için eğitim ve mesleki eğitim sistemlerinin dünyaya açılmasıdır.

Değişim yönündeki baskılar özellikle yüksek öğretimde oldukça yoğun. Yüksek okullar giderek ulusal sınırların koruduğu bir alan olmaktan çıkıyor; özellikle de küreselleşmenin yaşandığı araştırma dünyası sınırları aşan bir rekabetle karşı karşıya. Avrupa'nın son yıllardaki hedefi olarak, 1999 tarihli Bologna Sözleşmesi uyarınca birbiriyle bağlantılı ve cazip bir Avrupa yüksek okul sistemi yaratmak konusunda kayda değer ilerlemeler kaydedildi. AB giderek artan ölçüde bu süreçte yer aldı; biliyorsunuz, bu süreç daha önce birebir ülkeler arasında gerçekleşiyordu.

Şu anda Bologna Sözleşmesi'ne uygun olarak örneğin Almanya'da ya da İtalya'da yüksek öğrenim sisteminde temel bir yeniden yapılanma olduğunu biliyorsunuz sanırım. Burada kastettiğim, tüm Avrupa'daki “bakalorya” ve yüksek lisans eğitimleri. Yüksek öğrenimle ilgili olarak Kopenhag'da da mesleki eğitimde iş birliği konusunu içeren bir sözleşme yapıldı. Kopenhag Sözleşmesi, 31 Avrupa ülkesinin hükümet temsilcileri, işçi ve işveren temsilcileri ve Komisyon tarafından imzalandı.

Bu sözleşmenin temel noktaları, kalite ve yetkilerin netliği, örgün ve örgün olmayan öğrenim ve yaşam boyu danışmanlık ve yönlendirmenin değerlendirilmesi için yapılan işler ve temel ilkelerin saptanması ve aktarılmasında kalitenin sağlanması.

Şimdi AB'nin eğitim programlarına geçmek istiyorum. Bu programlar, bu stratejik hedefleri gerçekleştirmeyi amaçlıyor. AB'nin eğitim programlarının AB içindeki en iyi

başarı öyküleri olduğunu söyleyebiliriz diye düşünüyorum. Erasmus gibi programlar herhalde AB vatandaşlarının çoğu tarafından biliniyor. Bu programlar çok rağbet görüyor ve geniş kesimler tarafından destekleniyor.

Burada detaylı olarak Sokrates ve Leonardo programlarına değinmek istiyorum. Şu andaki Sokrates programı 2000- 2006 tarihleri arasında geçerli. Şimdi Sokrates programının bir sonraki versiyonu hazırlanıyor. Bu program yetişkin eğitimi alanında çok uluslu okul ve yüksek okullar arası iş birliği projelerini desteklemeye çalışıyor. Bu program için öğrencilerin ve öğretmenlerin sınır ötesi değişiminin motorudur demek yanlış olmaz. Program tüm örgün ve örgün olmayan eğitim kurumlarını ve ana okulundan üniversite ve yetişkin eğitimine kadar tüm eğitim seviyelerini kapsıyor. Program böylece Avrupa'nın genel eğitim boyutunun her seviyede yaygınlaşmasına hizmet etmiş oluyor. İçerdiği konular, eğitim alanında sınır ötesi işbirliği ve dolaşım, Avrupa dillerinin yenginleşmesi, eğitim alanında fırsat eşitliğinin desteklenmesi, yenilikçi eğitim planlarının geliştirilmesi ve desteklenmesi ve yaşam boyu öğrenim planlarının gerçekleştirilmesi.

Bu programda 8 ayrı alt program var. Sadece en önemlilerine değineceğim. Okul eğitimi için Comenius, yüksek öğrenim için Erasmus, yetişkin eğitimi için Grundwig, dil dersi ve dil eğitimi için Lingua, enformasyon teknolojileri için Minervas ve 6, 7 ve 8 nolu bunları takip eden programlar.

Burada bilinmesi gereken, bu programlara bireylerin değil her alanda eğitim kurumlarının başvurmasına hak sahibi oldukları. Bu arada Sokrates programının hacmi 2,3 milyar Euro'ya ulaştı. Oldukça büyük bir miktar bu. Bulgaristan ve Romanya da bu programa katılıyor. Türkiye de 2004'ten itibaren programın tümüne dahil edildi.

Leonardo-da-Vinci programı ise mesleki eğitimi kapsıyor, 2000-2006 tarihleri arasında yürürlükte ve ilk mesleki eğitimi ve sonraki meslek içi eğitimi içeriyor. Burada ölçütler, Sokrates programında olduğu gibi dolaşım, Avrupa'da denenen modellerin desteklenmesi ve yine dil eğitimi. Burada transnasyonel ağlar oluşturmak da çok önem kazanıyor.

Programın hacmi nispeten küçük olmasına rağmen, yine de 1,4 milyar Euro'luk bütçesiyle küçümsenecek bir büyüklük değil. Türkiye de 2004'ten itibaren bu programa dahil edildi.

Geçen yılın Aralık ayında, yani 17 Aralık'ta, Türkiye'nin üyelik müzakereleri için tarih saptandığında kimi politikacıların sivil toplum ve halk arasında güçlendirilmiş bir diyalogun gerekliliğini vurguladıklarını hatırlıyorsunuzdur belki. Bence bu eğitim programları gerçekten doğrudan ilişkileri teşvik ediyor ve AB ve Türkiye vatandaşlarının karşılıklı olarak birbirlerini anlayabilmelerini destekliyor.

Biraz önce, bir sonraki AB eğitim programlarının hazırlık aşamasında olduğunu söylemiştim. Bu konuda taslaklar hazır. Bu yeni entegre eğitim programı biraz önce saydığım programları da içermekle beraber, "Avrupa Eğitim Bölgesi" kavramını temel alacak ve başta değindiğim Lizbon Antlaşması'nı çıkış noktası olarak kabul edecek. Tabii bu bağlamda bir başka konu da, farklı ulusal sistemlerdeki genel mesleki eğitimle ilgili uyumsuzluklar; eğitim sürelerinde eşzamanlılık sorunlarının olabildiğince çözülmesi ve yeterlilik ve alınan eğitimin karşılıklı tanınması.

Gelecekte uygulanacak olan entegre program için üç nicel hedef belirlendi. Öğrencilerin ve öğretmenlerin en az % 5'inin 2007-2013 yılları arasında okullara yönelik bir program olan Comenius'a katılması hedefleniyor. Yine en az üç milyon üniversite öğrencisinin

2011 yılına kadar Erasmus'a katılması bekleniyor. Leonardo'da ise hedef, 2007-2013 yılları arasında yılda en az 150 bin kişinin program çerçevesinde staj yapması. Bu programın bütçesi henüz belirlenmedi. Belki biliyorsunuz, Avrupa Birliği'nin 2007-2013 bütçesi henüz tartışılıyor. Ancak Komisyon, eğitim ve öğretimin artan önemine uygun olarak bugünkü miktarın üç katını teklif etti.

Şimdiye kadarki bölümde Bay Schüller'in açıklamalarını dile getirdim. Şimdi son olarak Avrupa Komisyonu Delegasyonu'nun Türkiye'de yürüttüğü projelere değinmek istiyorum birkaç cümleyle. Bu projeler Akdeniz ülkelerinde işbirliğini desteklemek için geliştirilen "Meder" programından finanse ediliyor. AB bugün Milli Eğitim Bakanlığıyla ortak üç program yürütüyor. Bu programlardan biri 100 milyon Euro bütçeli bir genel eğitim programı. Bu programda öncelikle öğretimde ilk 5 yıla ait ders programlarının reformu yer alıyor. Şimdi 6, 7 ve 8. sınıflar da ele alındı. Diğer iki proje ise mesleki eğitimle ilgili. Bu projelerden biri öğrenim sırasındaki mesleki eğitimle ilgili, diğeri ise mesleki eğitimdeki ders programlarını içeriyor. Bu iki programın toplam bütçesi ise 60 milyon Euro.

Bu programlar bu biçimde diğer aday ülkelerde yoktu. Bu nedenle Türkiye daha iyi bir durumda. 2007-2013 yılları arasında da Türkiye'ye eğitim reformu alanında yeniden kaynak sağlanacağını umuyoruz. Ben Türkiye'de eğitim reformuna böylesine önem atfedilmesinin haklı nedenleri olduğunu düşünüyorum. Burada sözünü ettiğim, AB'nin eşzamanlılık politikası, Türkiye'de özellikle doğudaki illerde eğitim açığı ve gelişmişlik açısından var olan derin uçurum.

Gelecekteki programların planlanması ve Milli Eğitim Bakanlığıyla birlikte oluşturulacak eğitim stratejisi önümüzdeki iki yılda hızlandırılacak.